

3) громадська думка та інші форми громадського контролю (публічні звернення до нації, діячів національної культури, окремих посадових осіб, органів державної влади, ЗМІ тощо).

Механізми політичного впливу можна умовно поділити на **пропозитивні та прескриптивні**. **Пропозитивні** механізми політичного впливу передбачають висунення пропозицій для врахування в практиці державного будівництва: демонстрація прикладів, зразків поведінки, переконування тощо. **Прескриптивні** механізми засновані на примушуванні через санкціонування: вимога, розпорядження, ігнорування, дозвіл, заборона, покарання та ін.

Дієвість механізмів впливу національного характеру забезпечується авторитетом національного лідера, силою національної спільноти (як її об'єктивними показниками: наявність політичних партій, воєнізованих формувань, екстремістських утворень; так і суб'єктивними характеристиками – силою єдності духу, що виражається в громадській думці, національній ідеології, установках та діях національної спільноти на підтримку чи бойкотування інститутів державної влади та прийнятих ними політичних рішень). **Результативність** тієї чи іншої методики значною мірою залежить від механізму впливу, що покладений в її основу. Невідповідність механізму методам і засобам досягнення поставленої мети нівелює зусилля національної спільноти і робить принципово недосяжним отримання бажаного політичного ефекту, може зашкодити вільному розвитку нації.

Таким чином, національний характер не тільки виступає продуктом політико-культурних впливів, але й активно впливає на інститути державної влади.

Література:

1. *Бєбик В.М.* Політологія для політика і громадянина. – К.: МАУП, 2003. – 424 с.
2. *Соціальна філософія: Короткий енциклопед. словник / За ред. В.П. Андрущенко, М.І. Горлач.* – К.–Х.: ВМП „Рубікон”, 1997. – 400 с.
3. *Швецова А.В.* Національний феномен як феномен культури. – Сімферополь: Таврія, 1999. – 266 с.

*Панченко Л.М. – канд. філос. н.
(Київ)*

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА ЗАСОБАМИ ОСВІТИ

Поставши з руїн тоталітарної системи, незалежна Україна прагне до створення повноцінного демократичного суспільства, в якому держава гарантує громадянам усі права, свободу, а громадяни створюють демократичні цінності й користуються ними.

Утвердження нових світоглядних цінностей досягається різними шляхами і засобами: політико-правовими, економічними, морально-етичними, науково-освітніми тощо. Але найголовнішим і найефективнішим механізмом утвердження нової парадигми буття є трансформація світоглядних орієнтирів і переконань у процесі відтворення людини як особистості, тобто при вихованні громадян суспільства. Замість стандартів, притаманних суспільству тоталітарного типу, мають бути втілені норми та ідеали демократичного суспільства. І найголовнішим є формування нових орієнтирів саме у молоді, не переобтяженої старими догмами.

Освіта покликана не лише здійснити радикальний інтелектуальний поворот у бік демократії та інститутів громадянського суспільства, але й вплинути на формування у молоді негативного ставлення щодо їх провокування до не демократичних способів вирішення проблем. Молодь, набуваючи освіту, повинна усвідомлювати завдяки їй, що громадянське суспільство й демократія – це не лише свобода, але й помножена на свободу відповідальність.

Система освіти покликана сформувати у молоді відчуття межі між демократією і анархією, між особистою свободою і правилами громадянського життя; на розумінні цінності людської свободи мають ґрунтуватися етичні основи виховної системи.

Освіта покликана закладати основи демократичного світогляду, переконань, діяльності, гармонії громадянських прав і обов'язків. Ефективність формування освітою демократичних поглядів і цінностей молоді зростає за умови, коли вони щоденно підтверджуються прикладами з життя навчального закладу й соціального оточення. Учні і студенти успішніше засвоюють уроки демократії з власного досвіду та суспільного життя. В цьому контексті надзвичайно важливим є розвиток різних форм громадянського життя: сім'ї, навчального закладу, засобів масової інформації, громадських організацій та інших структур. Дітей змалку необхідно навчати приймати свідомі рішення, розуміти й цінувати важливість правопорядку; молодь має демонструвати толерантність до опонентів, докласти суспільних зусиль для вдосконалення життя свого колективу, свого оточення. Лише в цьому разі молодь переконається, що саме від неї залежить їхня власна доля та доля суспільства, держави.

Але просто навчати підростаюче покоління бути „хорошими людьми” є недостатнім. Освіта має сформувати в молодих людей переконання, що громадянське суспільство, як зазначає Е. Гелнер, являє собою збалансований „набір різноманітних неурядових інституцій, який виявляється достатньо потужним, щоб урівноважити державу, і, не перешкоджаючи їй виконувати важливу для неї місію охоронця суспільного спокою та посередника між найвпливовішими групами інтересів, здатен все ж не допустити явного її переважання та недоцільності решти суспільства” [1].

Навчання майбутніх громадян демократичного суспільства передбачає сформування в них розуміння принципів системи державного управління, певного набору цінностей, уявлення про суспільство, в якому вони живуть, і способу життя. В цьому сенсі громадянську освіту не слід вважати ізольованим навчальним предметом. Вона природним чином пов'язана з усім, що молодь вивчає і чим вона займається не лише у стінах навчального закладу, але й за його межами.

Отже, демократія змінює стиль життя, поведінку й самопочуття людини і суспільства. Жити в умовах демократії не просто. Цьому потрібно вчитись. Тому освіта має стати своєрідним культурним полем навчання демократії, формування громадянських пріоритетів, яких повинен дотримуватись кожен. Змістовною лінією демократичної освіти є фундаментальні цінності, організаційною – вміння і потреба вибирати, внутрішнім стрижнем – здатність і сміливість користуватись власним розумом.

Література:

1. Gellner Ernest. Conditions of Liberty: Civil Society and its Rivals. London, 1994. – P. 5.

*Пащенко В.О. – д-р іст. н.
Сулаєва Н.В. – канд. пед. н.
(Полтава, ПДПУ)*

ПРАВОСЛАВНА ДУХОВНА МУЗИКА ЯК ЗАСІБ ВЗАЄМОЗБАГАЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КУЛЬТУР

Сучасна Європа прагне створити співтовариство, де економічний вимір буде нерозривно пов'язаний з виміром духовним, підґрунтя якого складатимуть загальнолюдські цінності. Аксіологічний підхід до інтеграції може об'єднати Європу в повноті всіх її ідентичностей, культурних, духовно-гуманістичних, релігійних традицій, витоки яких карбувалися з IV до XVIII ст. під домінуючим впливом християнства. Саме християнство упродовж століть зберігало стабільність, формувало суспільний імунітет, проголошувало цінність особистості, її відповідальності та свободи вибору, а також несло не віртуальний, а реальний духовно-моральний ідеал.

У полікультурному просторі особливої значущості набуває унікальність і неповторність культури кожного народу, складовою якої є духовна спадщина. Історичні та соціальні обставини минулого століття зумовили занепад релігійної культури українського народу, що базувалася переважно на основі православного віровчення. Атеїстичний світогляд руйнував не лише храми, але й безцінні зразки духовної музики й живопису, які утримувалися в своєрідних “заповідниках” мовчання.

Тоталітарна система зігнорувала переосмислені в релігійних вченнях загальнолюдські моральні принципи, зразки народного мистецтва, музи-